

Yuliia Shulyk
*Candidate of Economic Sciences, Docent,
Associate Professor at the Department of Finance, Accounting, and Audit
National University of Ostroh Academy*

Шулик Ю.В.
*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, обліку та аудиту
Національного університету «Острозька академія»*

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-501-3-57>

INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF UKRAINE IN WAR CONDITIONS

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Під час війни постають виклики щодо забезпечення інвестиційної привабливості України. Для стабільності економіки, для її відновлення це важливий показник, який відображає ефективність економічної політики держави. Інвестиційна діяльність забезпечує розвиток бізнесу, створення нових робочих місць, зростання доходів населення, розробку технологій та в кінцевому результаті – зростання валового внутрішнього продукту, податкових надходжень до бюджетів та конкурентоспроможність на ринку.

До 2014 р. та до 2022 р. в Україні було достатньо негативних причин щодо незабезпечення інвестиційної привабливості, що було пов'язано як з політичними ризиками, переходом країни до ринкових умов, значною часткою державної власності, корупцією, сировинною промисловістю, інше (рис. 1). COVID-19 також негативно вплинув на розвиток економіки в цілому в світі. Війна, руйнування, міграція населення у 2022 р., політика санкцій, додали нових умов щодо забезпечення інвестиційної привабливості, що вплинуло і на продовження спадної світової тенденції інвестування в 2023 р. (відповідно до звіту UNCTAD) [2].

Українська влада з 2015 року розпочала роботу над покращенням інвестиційного клімату в Україні. У 2016 році було створено UkraineInvest – офіс при КМУ із залучення та підтримки інвестицій, що опікується інвесторами в Україні. Важливо те, що офіс публікує важливу актуальну інформацію для інвесторів щодо аналізу інвестиційної діяльності, інвестиційних можливостей в Україні та інвестиційний потенціал її регіонів [9].

У кінці 2020 року було прийнято Закон України “Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні”. З 2022 року, розуміючи наслідки від військової агресії РФ, реалізується інвестиційна ініціатива Уряду України Advantage Ukraine [8], що дає можливість потенційним іноземним інвесторам зрозуміти можливості для інвестування в Україну, зокрема у галузі будівництва, оборонної промисловості, металургії, сільського господарства, електроенергетики, фармацевтики, ін.. Програма підтримки економіки України від ЄС Ukraine facility [10] відображає потрібні реформи для покращення інвестиційної привабливості країни (зокрема, реформи судової системи, боротьби з корупцією та відмиванням коштів), так і політику ЄС, яка має бути впроваджена відповідно до угоди про Євросоціалізацію (розвиток енергетичного, агропродовольчого сектору, транспорту, цифровізація, розвитку підприємництва та зеленої економіки).

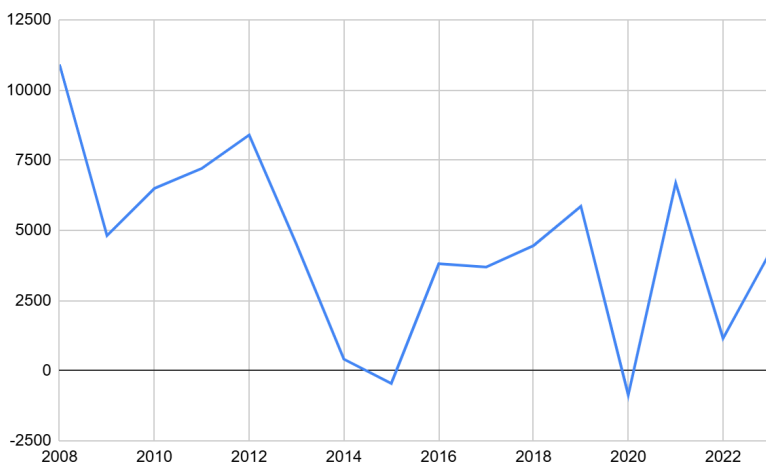

Рис. 1. Зміни інвестицій в Україну у 2008-2023 роках

Джерело: за даними Міністерства фінансів України [6]

В умовах війни державна підтримка інвестуванню є досить важливою, разом з тим держава має сильні сторони інвестиційної привабливості:

- природно-ресурсний потенціал, кваліфікована робоча сила;
 - географічне розташування та наближеність до країн ЄС;
 - наявність та дієвість галузей, які перспективні у інвестуванні (відповідно до звіту UNCTAD: промисловість, зокрема енергетика, відновлювальна енергетика, агропромисловість, охорона здоров'я та освіта [2];
 - цифровізація та розвиток, стимулювання інноваційних бізнес-проектів;
 - кандидатство до Європейського Союзу та в цілому курс до євроінтеграції
- визначає напрямки реформ економіки, соціального, екологічного, сектору, та реформ у державному управлінні;
- зацікавленість населення та бізнесу в енергоефективності та впровадженні зелених технологій;
 - фінансова стабільність: в час воєнного стану управління фінансами в країні довело можливість справлятися з шоками.

Фінансова стабільність країни – один з важливих чинників інвестиційної привабливості країни. Незважаючи на 10 років війни, та майже три роки постійних обстрілів України, у 2022 р. Національний банк України мав сформований сценарій дій на випадок повномасштабного вторгнення РФ. Це, а також фінансова підтримка міжнародних партнерів, забезпечили врегулювання курсу валют, облікової ставки, інфляції, обсягу міжнародних резервів. Тому ці показники показують стабілізацію економіки України, навіть зі значним державним дефіцитом та державним боргом.

Проте проблемним питанням і надалі залишається кредитний рейтинг України, який хоча і опосередковано, але впливає на інвестиційні рішення. Рейтингові агентства визначають негативні показники щодо фінансових можливостей України: "Standard & Poor's" визначає як CC та негативний прогноз, Rating and Investment Information, Inc. – CCC та прогноз як перегляд з можливим зниженням, "Fitch Ratings" – CC/CCC-, і "Moody's Investors Service" – Ca, прогноз негативний [4].

Викликом і надалі звичайно залишається війна, військові дії і неможливість у подальшому плануванні сценаріїв змін. Це негативно впливає на високий країновий

ризик країни (International Country Risk Guide (ICRG). Показники цього ризику включають оцінку політичного, фінансового та економічних ризиків.

Європейська бізнес-асоціація проводить опитування топ-менеджерів України для визначення настрою бізнесу щодо поточного стану інвестиційного клімату держави, що на основі 5 аспектів визначає інвестиційний індекс. Відзначимо, що військова агресія визначена ключовим негативним чинником у 2022-2024 роках. Крім цього, проблемними питаннями залишаються корупція, судова система, валютне регулювання та логістичні проблеми [3]. Разом з тим, по п'ятибальній системі, за всі роки дослідження цього показника, найвищим показником був рівень 3,4 у 1 кв. 2011 р.. У 2022 р. показник впав до 2,17. Позитивним є те, що на 4.11.2024 року показник становить 2,49 – найвищий за час повномасштабного вторгнення.

На кінець 2023 року сукупні економічні, соціальні та ін. втрати України становили 499 млрд дол США (дані Світового банку). Найбільших втрат зазнали торгівля, промисловість, сільське господарство, енергетика і транспорт [9]. Визначають, що майже 60% суми руйнувань стосувалось пошкоджень житла та інфраструктури. За різними оцінками, близько трьох мільйонів українців втратили своє житло, а третина інфраструктури отримала пошкодження [7].

Тому потенціал у інвестуванні залишається у будівельній галузі та виробництві будівельних матеріалів, меблів. Завершення війни активізує цю сферу – в Україні є ресурсний потенціал, доступна, кваліфікована робоча сила, транспортна логістика.

Відновлення країни звичайно пов'язують і з розвитком, інноваціями в оборонній промисловості, логістиці, транспорті, зелених технологіях, агробізнесі, ІТ, металургії, фармацевтиці, деревообробці, ін. [1; 7].

Важливими ознаками є угоди, наміри багатьох країн долучитись до відновлення України, її окремих міст, галузей. Крім урядових ініціатив, є зацікавленість в приватних осіб, бізнесу та організацій. Тому важливим питанням для країни залишається забезпечити підтримку цієї зацікавленості, прозорості проєктів та фінансування, відповідальності за взяті зобов'язання, що лише допоможе підвищити інвестиційну привабливість України на майбутнє.

Кузьміна О., Ярошенко К. [5] проаналізували позиції України в рейтингах міжнародних організацій, які впливають на інвестиційні рішення: рейтинг конкурентоспроможності, рейтинг за індексом економічної свободи, рейтинг інвестиційної привабливості країн світу, рейтинг ведення бізнесу, індекс конкурентоспроможності країн, та ін. Оцінені дані відображають недостатню ефективність економіки України на міжнародному рівні і до 2022 року, погіршення інвестиційного клімату, низькі показники міжнародних рейтингів. Тому, крім викликів війни, залишається потреба в удосконаленні ринкових взаємовідносин, розвитку бізнесу, галузей, регіонів, економіки в цілому, посиленню конкурентоспроможності на міжнародному рівні.

Таким чином, Україна має значний інвестиційний потенціал, проте у зв'язку з війською її інвестиційна привабливість знизилась. Для її зростання, крім завершення війни, викликами залишаються покращення бізнес-середовища, боротьба з корупцією, сприяння іноземним інвестиціям, підтримка підприємств, які зазнали пошкоджень у час війни та тих, які є пріоритетними, реформа судової влади.

Література:

1. Гуцан Т., Мельникова О. Тенденції інвестиційної привабливості України в умовах воєнного стану. *Галицький економічний вісник*. 2024. № 2 (87). С. 30-39. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.02.
2. Звіт UNCTAD за 2024 рік. URL: <https://unctad.org/publication/world-investment-report-2024> (дата звернення: 01.11.2024).

3. Інвестиційний індекс. Європейська бізнес-асоціація. URL: <https://eba.com.ua/research/doslidzhennya-ta-analytika/> (дата звернення: 06.11.2024).
4. Кредитний рейтинг. Міністерство фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/kreditnij-rejting-potocjni-rejtingi-zagalna-informacija-istorichni-zmini> (дата звернення: 05.11.2024).
5. Кузьміна О., Ярошенко К. Інвестиційна привабливість України: оцінка та перспективні напрямки активізації. *Економіка та суспільство*. 2023. № 49. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-49-38>.
6. Прямі іноземні інвестиції. Міністерство фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/ekonomy/fdi/> (дата звернення: 01.11.2024).
7. Славкова А., Колісник Д. Інвестиційна привабливість України: реалії в умовах війни та перспективи повосної відбудови. *Економіка та суспільство*. 2023. № 56. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-13>.
8. Advantage Ukraine. URL: <https://advantageukraine.com/> (дата звернення: 01.11.2024).
9. UkraineInvest GUIDE. URL: <https://drive.google.com/file/d/1kP4SvHq-G6p9-HnXKtXOXWrLy6hwTjo/view> (дата звернення: 04.11.2024).
10. Ukraine Facility Plan. URL: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/> (дата звернення: 04.11.2024).